

לתחתונים היינו לישראל בעולם הזה, אזי יש נייחא לעליונים כנ"ל.

^{הנהגה חכמה} והנה זאת תלוי בקיום תורה ומצוות כמובן. זהו הפירוש 'אלה תולדות' היינו המעשים הטובים של נדיקים כפירוש רש"י, 'נח נח', ר"ל הנדיקים צמעשיהם הטובים פועלים זאת שיהיה 'נח נח' נייחא לעליונים נייחא לתחתונים כנ"ל, והבן. זהו פירוש מאמר רז"ל (אבות פ"ג מ"י) כל שרות הצריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו כמבואר בדברינו בכללים (אות כ עמ' שלה), עי"ש והבן:

נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וכו' (ו. ט). ופירש רש"י ז"ל יש מרבותינו דורשים אותו לשבח וכו', ויש שדורשים אותו לגנאי וכו', עי"ש. והיא פלוגתא התנאים בגמרא (סנהדרין קט, א) ובמדרש (תנחומא נח, ה). והנה הקושיא ידוע ומפורסמת למה ידרשו את הנדיק לגנאי כשיכולים לדורשו לשבח, והמפרשי התורה (ע"י בשפ"ח) כל אחד נדחק לפרש לפי דרכו את הגנאי לשבחן של נח עי"ש.

אמנם ברש"י ז"ל שלא נזכר כלל שם התנאים, רק 'יש דורשים ויש דורשים' סתם, אפשר לחרץ על נכון אפילו לפירוש הפשוט לגנאי כמשמעו, וכמו שאבאר. והוא, דרש"י ז"ל הרגיש למה נאמר 'צדורותיו' ולא נאמר 'צדורו', אלא כתב צדורותיו לשון רבים לומר שהיה חלוקי דעות עליו צדורותיו, יש שדרשו אותו לשבח ויש שדרשו אותו לגנאי, כמו למשל צדורות הללו יש חסידים ומתנגדים, כך היה על נח הנדיק כחות כחות צדורותיו.

וזה שדקדק רש"י ז"ל בלשונו, אצל הדורשים לשבח כתב 'יש מרבותינו', ואצל הדורשים לגנאי כתב 'יש' סתם, פי', 'יש מרבותינו' היינו החלמידי חכמים והיראים שצדורו, הם דרשו אותו לשבח וכדו אותו, 'יש' היינו הפחותי ערך שצדורו הדוברים על נדיק בגאווה וכו', הם דרשו אותו לגנאי וציוו אותו.

והענין שדחקו לרש"י כל כך שהציאו לפירוש הזה שהיה חלוקי דעות עליו, יש לומר על פי מה שראיתי בספר אחד מהקדמונים שהקשה על מאמר רז"ל באבות (פ"ג מ"י) כל שרות הצריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, הלא בגמרא (כתובות קה, ב) מצינו להיפוך האי נורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי אלא משום דלא מוכח להו צמילי דשמיא, עי"ש, ותירץ דצמשה דאבות נאמר 'רוח הצריות' שמורה על כשירי ישראל ואנשי דמעלי שבשצילם נצרא העולם, ואם רוח האנשים האלה נוחה הימנו צידוע שרות המקום נוחה הימנו, ובגמרא אמרו דמרחמין ליה 'בני מתא' היינו המון עם ופחותי ערך, והם דמרחמין ליה לא משום דמעלי, אלא משום דלא מוכח להו צמילי דשמיא, עכ"ל.

והנה רז"ל אמרו (בר"ר ל, ה) נח נח נייחא לעליונים נייחא לתחתונים, היינו שהיה רוח הצריות נוחה הימנו ורוח המקום נוחה הימנו, והיינו ממש כמשנה דאבות הנ"ל, ועל זה היה קשה לרש"י ז"ל ממאמר הגמרא הנ"ל מהאי נורבא מרבנן וכו' שמוכח משם בהיפוך כנ"ל, זהו שמתרץ רש"י ז"ל בפירושו

שצאמת היה כמות כמות חלוקי דעות עליו
צדורותיו, והיה נייחא לתחתונים אצל לא
לכולם, אלא יש מרבותינו היינו התלמידי
חכמים שצדורו דרשו אותו לשבח והיו נוחים
הימנו, 'יש' היינו הפחותי ערך היו צאמת
דורשים אותו לגנאי ומצוין אותו משום דמוכח
להו צמילי דשמיא כנ"ל.

ויש לומר זהו הפירוש ונח מנא חן צעיני
ה', 'צעיני ה' דייקא, היינו היראים כמו
שנאמר (תהלים לג, יח) עין ה' אל יראיו,
צעיניהם הוא שמנא חן, והן הם יש
מרבותינו שצדורו שדורשים אותו לשבח
ומכבדים אותו כנ"ל, והבן.

^{אוצר החכמה} והנה כתיב (תהלים יח, כו-כו) עם תמים
תתמם ועם עקש תתפתל, אולם נח הצדיק
יתרון תמימות היה בו שהיה תם ומתמם עם
כל בני דורו, אף עם אותן העקשנים
והמפותלים שדרשו אותו לגנאי וציוו אותו.
וזה שרמו 'נח איש צדיק תמים היה
צדורותיו', ר"ל שהיה תם ומתמם עם כל בני
דורותיו, שהיו כמות כמות, יש שדרשו אותו
לשבח ויש שדרשו אותו לגנאי כנ"ל, הוא היה
מתמם עם כולם, 'את האלקים התהלך נח'
כלומר הוא לדרכו הלך בדחלתא דאלקים ולא
פנה ולא שם לבו לא לשבחם ולא לגנותם.

והנה התורה היא נלחיות (יושר דברי אמת
[ירושלים תשל"ד] אות לב בשם הצעש"ט), כן הוא
תמיד דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור
דור ומנהיגיו (צר"ר כה, ג), היינו החכמים
ומנהיגי הדור, ודורשיהם של החכמים
והמנהיגים, שיש שדורשים אותם לשבח
ומכבדים אותם ויש שדורשים אותם לגנאי

ומצוים אותם. וזה שרמו הכפול 'אלה
תולדות נח נח', ר"ל אלו הנהגות שמתנהג
עם 'תולדות נח' היינו הצדיקים שצכל דור
ודור כנ"ל, כך היה עם נח 'צדורותיו' ואין
זה דבר חדש כנ"ל, והבן:

אז יאמר נח איש צדיק תמים היה
בדורותיו. ופירש רש"י יש דורשים
אותו לשבח שאלו היה צדור צדיקים היה
צדיק יותר, ויש שדרשו אותו לגנאי אלו היה
צדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם,
שלאברהם הוא תימה כנ"ל. ויש לומר על פי
הנודע מספרים הקדושים (מאור עינים דברים
ד"ה ולהציך) על הכתוב (כה, כז) ויעקב איש
תם יושב אהלים, פי', כי אהל אברהם אבינו
היה מדת אהבה, ואהל יצחק אבינו היה מדת
היראה, ויעקב אבינו איש תם יושב אהלים
שהיה תם ושלם בכל הצחינות בשני אהלים
צמדת האהבה וצמדת היראה, והוא מוצהר
שצאצות עזר שהוא כלול משניהם כאמור,
עיין שם בספרים הקדושים וצאצא מים חיים
פרשה זו (ד"ה אלה תולדות נח).

ועל דרך זה יש לומר גם כן כאן, זהו
הפירוש 'נח איש צדיק תמים' היינו שהיה
תמים ושלם בשני הצחינות, צמדת האהבה
וצמדת היראה כלול משניהם. והנה 'דור'
הוא נוטריקון ד'חילו ור'חימו כמוצן, זהו
הפירוש צדיק תמים היה צדורותיו, פירוש
'תמים צד' ור'חימו היינו שהיה תמים ושלם
דחילו ור'חימו כלול משניהם כנ"ל. ואמר
'צדורותיו' ולא אמר 'צדור', פי צד' ור'חימו
היינו דחילו ור'חימו שלו, כי צכל צדיק יש
צחינת דחילו ור'חימו, אמנם יתר מרעהו נח

